

агрессии. Негативными факторами оказались такие симптомы эмоционального выгорания, как «личностная отстраненность (деперсонализация)» и «эмоциональная отстраненность».

Ключевые слова: профессиональное самоосуществление, факторы профессионального самоосуществления, специалист в области информационных технологий, программист, системный администратор.

УДК 159.9.07

Олена Сергіївна ПЕЛИПЕНКО,

слухач магістратури Харківського національного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник: Алла Андріївна ШИЛІНА,

кандидат психологічних наук, доцент,
доцент кафедри соціології та психології факультету № 6
Харківського національного університету внутрішніх справ

СПЕЦИФІКА КРЕАТИВНОСТІ У ЧОЛОВІКІВ ТА ЖІНОК

Розглянуто окремі аспекти змісту таких психологічних понять, як творчість та креативність особистості. Досліджено специфіку креативності у чоловіків та жінок.

Ключові слова: креативність, творчість, чоловіки, жінки, особистість.

Для характеристики творчих здібностей індивідів часто використовується поняття креативність. Креативність розуміється як здатність до розумових перетворень і творчості, вміння відмовлятися від стереотипних засобів мислення. Креативність характеризується оригінальністю мислення, семантичною і образною адаптивною гнучкістю, здатністю до сприйняття дисгармонії, недоліків.

Творчий потенціал особистості знаходить своє відображення у сфері соціальних контактів, міжособистісних взаємин, при цьому важливу роль відіграють гендерні особливості. Тому одним з найважливіших напрямків у вивченні креативності є дослідження гендерних особливостей в реалізації творчого потенціалу особистості.

Проблема статевих відмінностей творчого потенціалу особистості не має однозначного вирішення. Думки дослідників щодо статевих відмінностей в креативності також розходяться: одні заперечують відмінності між особами чоловічої та жіночої статі за креативністю, інші виявляють перевагу осіб різної статі за різними параметрами креативності.

Креативність від лат. creatio – створення) – творчі здібності індивіда, що входять до структури обдарованості в якості незалежного чинника і характеризуються здатністю продукувати принципово нові незвичайні ідеї, відрізнятися у мисленні від звичних схем, розв’язувати проблемні ситуації незвичними способами.

На думку Е. П. Торренса, креативність означає здатність «копати глибше, дивитися краще, виправляти помилки, розмовляти з кішкою, поринати в глибину, проходити крізь стіни, запалювати сонце, будувати замок на піску, вітати майбутнє» [1, с. 31].

Вона передбачає підвищену чутливість до визначення нових проблем, до дефіциту або протиріч знань, дій з визначення цих проблем, до пошуку їх рішень на основі висунення гіпотез, до перевірки і зміни гіпотез, до формулювання результату вирішення.

Креативність розглядалася Е. П. Торренсом як природний процес, який породжується сильною потребою людини в знятті напруги, що виникає в ситуації дискомфорту, викликаного невизначеністю або незавершеністю діяльності. Підхід Е. П. Торренса продовжує використовуватися в дослідженнях зарубіжних і російських вчених, а так само в практичній роботі психологів. Субтести Е. П. Торренса стандартизувалися в різних країнах і допрацьовувалися у вигляді деяких модифікацій, наприклад, І. С. Аверінін (1996 р.) і Є. Є. Тунік (1998 р.) [2].

У дослідженнях творчості за критерієм статі умовно виділяють дві традиції [3]:

- 1) прямі порівняння креативності у жінок і чоловіків;
- 2) вклад статі у креативність з позицій структурного підходу.

Для виявлення особливостей креативності (творчості) жінок та чоловіків було застосовано методику діагностики особистісної креативності (Є. Є. Тунік). Дослідження проходило на території громадської організації «Центр розвитку «Майбутні генії» в місті Харків.

Всього в дослідженні прийняло участь 60 осіб. Вибірка дослідження була поділена за гендерною ознакою. В першу групу увійшло 30 жінок, а в другу 30 чоловіків. Вік випробуваних від 25 до 35 років.

Результати дослідження особистісної креативності чоловіків та жінок надані у таблиці 1.

Таблиця 1

Показники креативності (творчості) жінок та чоловіків ($M \pm m$)

Шкали	Жінки	Чоловіки	t	p
Схильність до ризику	13,67±0,89	15,47±1,03	1,32	–
Допитливість	14,03±0,95	17,4±0,83	2,67	0,05
Складність	12,53±0,67	17,67±0,86	4,71	0,01
Уява	15,27±0,88	16,20±0,72	0,82	–

За шкалою «схильність до ризику» показник в групі жінок склав $13,67 \pm 0,89$, а у чоловіків цей показник дорівнював $15,47 \pm 1,03$. Математико-статистичний аналіз не виявив достовірних відмінностей. Це свідчить, що обом групам досліджуваних практично в однаковій мірі притаманна схильність до ризику. Чоловіки та жінки намагаються відстоювати свої ідеї, не звертаючи уваги на реакцію інших, йти до своєї цілі незважаючи ні на що.

За шкалою «допитливість» було зафіксовано вірогідно вищий показник в групі чоловіків ($17,4 \pm 0,83$) в порівнянні з групою жінок ($14,03 \pm 0,95$).

Отже, чоловіки більш допитливі, ніж жінки. Допитливість є поштовхом до пізнання нового, багато в чому залежить від зовнішніх чинників, навколишнього середовища, а також від отриманого раніше досвіду. Чоловіки постійно шукають нові шляхи (способи) мислення, люблять вивчати нові речі та висувати нові ідеї, шукають різні можливості рішення завдань, вивчають книги, карти, картини тощо, щоб узнати якомога більше.

За шкалою «складність» було зафіксовано вірогідно вищий показник в групі чоловіків ($17,67 \pm 0,86$) в порівнянні з групою жінок ($12,53 \pm 0,67$).

Отже, чоловіки які орієнтовані на пізнання складних явищ, проявляють інтерес до складних речей та ідей, люблять ставити перед собою важкі завдання, вивчати щось без сторонньої допомоги, проявляють наполегливість, щоб досягти своєї мети, пропонують дуже складні шляхи вирішення проблеми, ніж це здається необхідним.

За шкалою «уява» показник в групі жінок склав $15,27 \pm 0,88$, а у чоловіків цей показник дорівнював $16,20 \pm 0,72$. Математико-статистичний аналіз не виявив достовірних відмінностей. Це свідчить, що обом групам досліджуваних практично в однаковій мірі притаманна уява. Чоловіки та жінки виражають минулий досвід, оживленого як образи в даному досвіді на ідейному рівні, за допомогою зіставлення минулого та набутого досвіду.

Таким чином, аналіз креативності чоловіків та жінок дозволяє зробити висновок що чоловіки більш допитливі, ніж жінки. Допитливість є поштовхом до пізнання нового, багато в чому залежить від зовнішніх чинників, навколишнього середовища, а також від отриманого раніше досвіду.

Чоловіки постійно шукають нові шляхи (способи) мислення, люблять вивчати нові речі та висувати нові ідеї, шукають різні можливості рішення завдань, вивчають книги, карти, картини тощо, щоб узнати якомога більше. Також, чоловіки які орієнтовані на пізнання

складних явищ, проявляють інтерес до складних речей та ідей, люблять ставити перед собою важкі завдання, вивчати щось без сторонньої допомоги, проявляють наполегливість, щоб досягти своєї мети, пропонують дуже складні шляхи вирішення проблеми, ніж це здається необхідним.

Подальша перспектива дослідження полягає у вивченні специфіки креативності у чоловік та жінок зрілого та підліткового віку.

Список бібліографічних посилань

1. Богоявленская Д. Б. Психология творческих способностей : моногр. М. : Академия, 2002. 320 с.

2. Туник Е. Е. Модифицированные креативные тесты Вильямса : моногр. СПб. : Речь, 2003. 154 с.

3. Бедлінський О. І. Гра «Креативність» як засіб розвитку творчого мислення і сприйняття підлітків (на матеріалі природничих предметів). *Практична психологія та соціальна робота*. 2010. № 2. С. 26–32.

Одержано 27.03.2019

Рассмотрены отдельные аспекты содержания таких психологических понятий как творчество и креативность личности. Исследована специфика креативности у мужчин и женщин.

Ключевые слова: креативность, творчество, мужчины, женщины, личность.

УДК 159.947.23: 316.613

Олена Леонідівна ПІНСЬКА,

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри загальної і вікової психології
Криворізького державного педагогічного університету

ПРОФЕСІЙНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЯК СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНА ЯКІСТЬ ОСОБИСТОСТІ

На основі теоретичного аналізу розкрито сутність професійної відповідальності як соціально-психологічного феномена, здійснено аналіз взаємообумовленості прояву її структурних компонентів у когнітивно-ціннісній, емоційно-мотиваційній, діяльнісно-поведінковій сферах особистості.

Ключові слова: відповідальність, соціальна відповідальність, особистісна відповідальність, соціально-психологічна відповідальність, професійна відповідальність.